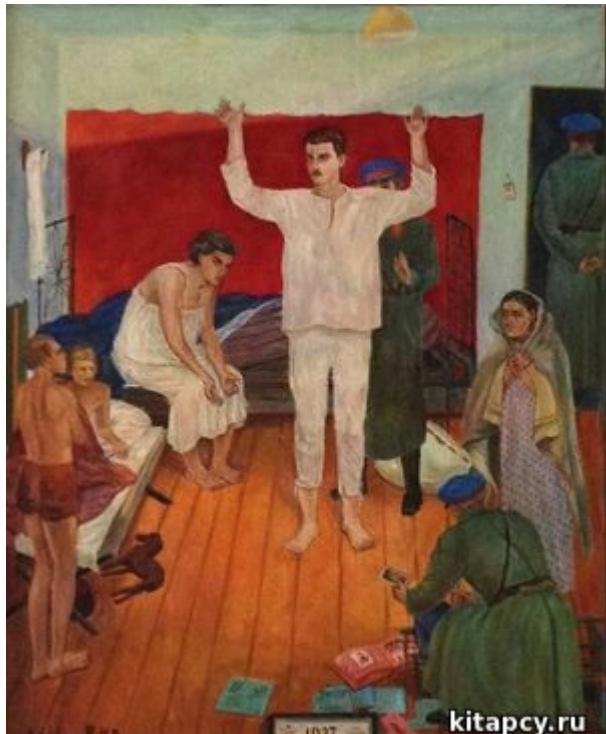

Protezler / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Protezler / hekaýa PROTEZLER

Lager gabawhanasy könäňem könesi. Göwnüňe bolmasa, tussaghanaň agaç diwary it – diwar ýykylar, gabawhana pytrar, pürsleri çasar. Emma gabawhana ýykylmaýardy, ýedi sany ýekemen tussag otagam wepaly gulluk edýärdiler. Elbetde, çaslyrak aýdylan islendik sesi goňşular eşidýärdi. Yöne, tussaghanada oturanlar jezadan eýmenýärdiler. Nobatçy gözegçi tussag otagyň gapysyna hek bilen haç çekse – otag gyzgyn nahardan mahrumdyr. Iki haç goýsa – çörekdenem namut. Bu tussaghanada lager jenaýatlary boýunçady: haýsydyr bir howply etmişde güman edilýänleri – müdirlige äkiderdiler.

Bu mahal, ilkinji gezek, duýdansyz, lager düzümleriniň hemme bendi-başlyklary – müdirleri tussag edildi. Nähilem bolsa bir uly iş ýasalýardy, haýsam bolsa bir lager günälenişigi taýýarlanýardy. Kimiňem bolsa biriniň buýrugy bilen.

Ine onsoň biziň hemme altymyz, gabawhananyň dar dälizinde, daşymyz garawullar gallanylgy durduk, diňe bir zadam duýýardyk, düşünýärdik: bizi ýene-de birnäçe ýyl mundan ozalky enjamýň dişleri gapjady, munuň sebäbinem biz diňe ertir

bileris, şondan ir däl...

Bizi içki eşigimize çenli sypyryndyrýardylar-da, her birimizi aýratyn tussag otagyna salýardylar. Ammarçy saklamak için kabul edilen goşlary belläp, olary hatalara dykýar, ýarlyk daňýar, ýazýar. Sülçi, men onuň familiýasyny bilýärdim – Pesnýakewiç – tutuş “tomaşany” dolandyrýardy.

Birinji tussag pişeklidi. Ol çyranyň ýanyndaky oturgyja çökdi, pişeklerini aşak goýdy-da, eşiklerini çykaryp ugrady. Demir korset göründi.

– Aýraýynmy?

– Elbetde.

Adam korsetiň ýüplerini çözäge başlady, sülçi Pesnýakewiç kömek etmek için egildi.

– Ilteýäňmi, gadym gardaş?-diýip adam, türme dilinde “ilteýäňmi” diýen söze, türmeče, ýöne kemsidiji däl äheň berip, hümürdedi.

– Şo bir Plewe-dä sen.

Korsetli adam, lageriň tikińcılık ussahanasynyň müdiri Plewedi. Bu içerki sargyt hem-de ýolbaşçylaryň rugsady bilen erkin sargyt boýunça işleýän ýigrimi sany ussaly möhüm ýerde.

Ýalaňaç adam oturgyçda düýrukdi. Polat korset ýerde ýatyr – alnan goşlaryň teswirnamesyna ýazgy dowam edýär.

-Bu zady näme diýip ýazmaly?-diýip gabawhanaň ammarçysy korseti ädigininiň burny bilen itip, Pleweden sorady.

-Polat protez – korset,-diýip ýalaňaç adam jogap berdi.

Sülçi Pesnýakewiç nırädir bir gyra süýsende, men Pleweden soradym:

-Sen çyndanam bu “tazyjygy” (türme dilindäki aňlatma), erkinlikde-de tanaýardyňmy?

-Dagy nä!-diýip Plewe pert suňsurdy:-Onuň ejesi Minskde jelephana saklaýardy, menem şoňa gatnardym. Entek Nikolay Ganly döwründe.

Däliziň jümmüsünden Pesnýakewiç bilen dört sany garawul çykdy. Garawullar Pleweni el-aýagyndan göterip, tussag otagyna saldylar. Gulp şyrkyldady.

Indiki athanaň müdiri Karawaýewdi. Öňki budýonnycy, raýatlyk urşunda elinden mahrum bolupdyr. Karawaýew proteziň demri bilen nobatçyň stoluna kakdy:

-Siz, ganjyklar.

-Demriňi gopar. Eliňi tabşyr.

Karawaýew çözülen protezini galgatdy, emma atly goşunçyň

üstüne garawullar hopba bolup, ony tussag otagyna dykdylar.
Ezber paýys sözler gulagymyza ýetdi.

-Diňle, sen, Ruçkin,-diýip gabawhanaň müdiri dillendi:-goh
üçin gyzgyn nahardan mahrum edýärис.

-Gyzgyn naharyň bilen gümüňi çek.

Gabawhanaň müdiri kisesinden hek bölegini çykardy-da,
Karawaýewiň tussag otagynda atanak goýdy.

-Ýeri, eli tabşyrandygy barada bärík kim gol çeker?

-Hiç kimem gol çekmez-laý. Haýsam bolsa bir çyzyjagy goýup
goýber-dä,-diýip Pesnýakewiç buýurdy.

Nobat biziň lukmanymyz Žitkowyňkydy. Ker garry, ol eşidiş
gulaklygyny tabşyrdy. Indiki polkownik Panindi, ağaç
ussahanasyň müdiri. Polkownigiň aýagyny niredede bolsa
Gündogar Prussiýada, german urşunda top oky aýagyny goparypdy.
Ol ajaýyp neçjardy, özem maňa asylzadalaryň hemise öz
çaǵalaryna haýsam bolsa bir senedi, el senedini
öwredendiklerini gürrüň beripdi. Goja Panin protezini
sypdyrdy-da, bir aýagynda öz tussag otagyna bökjekläräp gitdi.

Biziň ikimiz galdyk – Şor, Grişa Şor, uly toparbaşy hem-de
men.

-Seret, neneňsi çakgan ýoreýär,-diýip Grişa dillendi, onuň
durkuny, tussag edilmegiň nähilidir birhili galagop
şadyýanlygynyň doldurandygy bildiryär:-bu-la aýagyny, ol bolsa
elini. Ine men tabşyrarayn – gözümi.-diýdi-de, Grişa çalasynlyk
bilen sag, farfor gözünü sogrup, ony aýasynda maňa görkezdi.

-A seniň gözüň emelidimi?-diýip men geň galdym:-Hiç haçanam
aňşyrmandyryny.

-Synçylygyň ýabygorly. Onsoňam gözem gowy çykdy, şowly.
Grişaň gözünü hasaba alýançalar, gabawhanaň müdiriniň keýpi
kökeldi, saklanyp bilmän kikirdedi.

-Ol-a, diýmek, elini, beýlekisi aýagyny, ýene biri gulagyny,
biri arkasyny, ine bu bolsa – gözünü. Bedeniň hemme bölegini
jemläris. A sen näme?-diýip ol çuw-ýalaňaç duran meni ünsli
gözden geçirdi:-Sen näme tabşyrarsyň? Ruhuň tabşyrjakmy?

-Ýok,-diýdim men:-Ruhum-a men bermerin.

1965 Hekaýalar